

01 **ΠΟΛΙΤΙΚΗ**

Ενεργειακή κρίση: Η διαχείριση της φτώχειας ως κανονικότητα

■ ΤΟΥ **Ιάσωνα Κωστόπουλου**

Επειτα από τις δηλώσεις του Κ. Μητσοτάκη για τον «δύσκολο χειμώνα» που έρχεται, ακολούθησαν τα πενιχρά μέτρα που ανακοινώθηκαν στο υπουργικό συμβούλιο, το οποίο μάλιστα θα επανεξετάζει τα «αναγκαία» μέτρα που πρέπει να παρθούν, ώστε το πετρέλαιο θέρμανσης, με την ευγενική καλοσύνη των διυλιστηρίων να κάνουν κάποια έκπτωση, να μπορέσει να μείνει κάτω από 1,75 ευρώ – τιμή σημαντικά αυξημένη σε σχέση με τον περσινό μέσο όρο των 1,12 ευρώ.

Η ενεργειακή φτώχεια στην Ελλάδα, που βρίσκεται στο 18,1% έναντι 8,8% στην Ε.Ε., άσχετα αν οι δείκτες μέτρησής της παρουσιάζουν μια σχετική σταθερότητα τα τελευταία χρόνια, δεν είναι κάτι καινούργιο. Η θέρμανση τον χειμώνα φαντάζει αναγκαστικό έξοδο και πολλά νοικοκυριά, πέρα από το να τη μειώσουν, θα προχωρήσουν και σε άλλες περικοπές, ώστε να καλύψουν έστω και στοιχειωδώς αυτήν την ανάγκη. Αν θέλει δε κανείς να αναλογιστεί τις συνέπειες που ενδέχεται να έχει η φετινή έκρηξη των τιμών, δεν έχει παρά να θυμηθεί τους χειμώνες των «σκληρών» χρόνων των Μνημονίων, με την Αθήνα να αντιμετωπίζει φαινόμενα αιθαλομίχλης, ενώ παράλληλα συμπολίτες μας έχαναν τη ζωή τους τα βράδια από μαγκάλια που κάπνιζαν, καθώς ο κόσμος προσπαθούσε να στραφεί σε εναλλακτικές πηγές θέρμανσης.

Εκείνο που έχει αλλάξει πλέον είναι ότι η κρισιακή πραγματικότητα δεν εμφανίζεται ως έκτακτη συνθήκη, αλλά ως αναπότρεπτη κανονικότητα, η οποία ρυθμίζεται από περιστασιακά επιδόματα. Επιπλέον, η Ελλάδα είναι πλέον μια χώρα σε μόνιμη δημοσιονομική μέγγενη, φτωχή, που είτε έχει ξεπουλήσει βασικές υποδομές είτε αυτές πλέον υπολειπονται σε επικίνδυνο βαθμό. Οι αναλογίες με την περίοδο των Μνημονίων δεν είναι αβάσιμες, και

τίθεται το ερώτημα τι μορφή θα λάβουν αυτά τα φαινόμενα σε μια κοινωνία στριμωγμένη από παντού, με λιγότερο «λίπος» και το κοινωνικό κράτος εντελώς διαλυμένο πλέον.

Η αδυναμία παρέμβασης ως μοντέλο διακυβέρνησης

Παρότι το πρόβλημα είναι εμφανώς μεγάλο, η κυβέρνηση μοιάζει ανίκανη να πάρει οποιοδήποτε μέτρο με ουσιαστικό αποτύπωμα. Αντίθετα, στρέφει το πρόβλημα στην Ε.Ε., η οποία καλείται να δώσει τη λύση. Το γενικό ξεπούλημα και η διάλυση όλων των δημόσιων υποδομών, οργανισμών και παραγωγικών μηχανισμών που συντελούνται εδώ και περυσότερα από 15 χρόνια, έχουν δημιουργήσει ένα διαφορετικό μοντέλο διακυβέρνησης, για το οποίο η κυβέρνηση Μητσοτάκη αποτελεί τομή.

Η κυβέρνηση –και η τρέχουσα της Ν.Δ. και οι επίδοχοι διάδοχοί της– δεν σκοπεύει στην εγκαθίδρυση ή τη συντήρηση ενός κοινωνικού συμβολαίου, όπως είχαμε συνηθίσει στα χρόνια της Μεταπολίτευσης, αλλά έχει έναν ρόλο που περισσότερο θυμίζει λομπίστα ή μαριονέτα των ελίτ, από τις οποίες μάλιστα είναι άμεσα εξαρτημένη και η ύπαρξή της. Απουσία δε εργαλείων και υποδομών που να επιτρέπουν άλλου τύπου κινήσεις, η κυβέρνηση αρκείται στη φορολόγηση και στον δανεισμό, σε μια χώρα ήδη υπερχρεωμένη. Στην πρώτη περίπτωση, μέσω της κατανομής στην επιβολή ή την άρση φόρων και,

στη δεύτερη, μέσω της εξασφάλισης πόρων από δάνεια, που έρχονται με τα δικά τους ψιλά γράμματα και δεσμεύσεις. Σε κάθε περίπτωση, ακολουθεί η αναδιανομή αυτών των πόρων. Τη μερίδα του λέοντος παίρνουν οι ελίτ, είτε με τη μορφή φοροαπαλλαγών είτε με αυτή των υποφορολογημένων υπερκερδών είτε με την ανάληψη υπερκοστολογημένων έργων. Ακολουθούν οι ημέτεροι και τα κυκλώματα που συνθέτουν τον ψηφοθηρικό/πελατειακό μηχανισμό της κυβέρνησης και, τελικά, δίνονται και τα διάφορα επιδόματα, είτε ως ρύθμιση της φτώχειας είτε, και πάλι, με ψηφοθηρικά κίνητρα. Το αδιέξοδο μιας τέτοιας πολιτικής, για την οποία η άρση φόρων συνεπάγεται και τη μείωση του βεληνεκού της, είναι εμφανές.

Για την κυβέρνηση Μητσοτάκη το αδιέξοδο είναι ακόμη μεγαλύτερο, επειδή έχει χάσει την εύνοια μέρους των ελίτ από τις οποίες εξαρτάται. Τα ρεπορτάζ της Wall Street Journal για τη δράση της Γκίλφοϊλ δείχνουν ιδιωτικούς ομίλους να αποκτούν απευθείας δίαυλο με την Ουάσιγκτον, έχοντας παραμερίσει την κυβέρνηση. Μια κυβέρνηση που εξαρτάται από τις ελίτ χωρίς να έχει πια την εύνοιά τους δεν μπορεί να ρισκάρει καμία σύγκρουση μαζί τους, πόσο μάλλον ενόψει εκλογών.

Πράσινη μετάβαση και LNG σε μια κοινωνία εκτεθειμένη στις κρίσεις

Οι ράγες στις οποίες έχει μπει η

χώρα έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: η Ελλάδα αναλαμβάνει ρόλους που κοστίζουν, χωρίς να κρατά κανένα εργαλείο για να απορροφήσει αυτό το κόστος. Πρωτοπόρος στην πράσινη μετάβαση, προκεχωρημένο φυλάκιο της Δύσης, κόμβος διανομής LNG. Είναι τρεις επιλογές που, ακόμη κι αν κάποιος τις θεωρούσε σωστές, προϋποθέτουν μια χώρα ικανή να αποσβέσει τις συνέπειές τους. Η δική μας δεν είναι.

Στην πράσινη μετάβαση, τον λογαριασμό τον πλήρωσαν πρώτες οι λιγνιτικές περιοχές. Οι υποδομές έκλεισαν χωρίς να έχει προβλεφθεί τι θα τις αντικαταστήσει, με αποτέλεσμα ολόκληρες περιοχές να χάσουν την πρόσβαση σε φθηνή θέρμανση. Την ίδια στιγμή, δεν υπήρξε καμία μέριμνα για υποδομές βασισμένες στην πράσινη ενέργεια που να προσφέρουν αντίστοιχα φθηνές και προσβάσιμες λύσεις.

Ο ρόλος του «φουνταριστού» στα πολεμικά σχέδια Ε.Ε. και ΗΠΑ έκοψε την πρόσβαση σε φθινό αέριο ή και πετρέλαιο, δυνατότητα που υπήρχε ακόμη και στην περίοδο των Μνημονίων, για παράδειγμα λόγω των σχέσεων με το Ιράν και τη Ρωσία. Και πάλι, όμως, χωρίς να υπάρξει καμία άλλη συμφωνία ή κίνηση που να προσπαθεί να αποσβέσει τις συνέπειες αυτής της στάσης. Ακόμη και η μετατροπή της χώρας σε κόμβο εισόδου LNG από τις ΗΠΑ δεν συνοδεύεται, για παράδειγμα, από κάποια συμφωνία πρόσβασης σε φθινό LNG και παράλληλης επέκτασης του δικτύου αερίου. Αντίθετα, η πειθήνια στάση της χώρας οδηγεί την κυβέρνηση να εκλιπαρεί για ευελιξία ή έξτρα δανειοδότηση από την Ε.Ε., ως επιβράβευση για την καλή διαγωγή της. Αντίστοιχα, στην περίπτωση των ΗΠΑ, όλος ο σχεδιασμός αφορά αποκλειστικά και μόνο τα κέρδη των ελίτ, με αποτέλεσμα, εν τέλει, ακόμη και η ίδια η κυβέρνηση να εξελίσσεται σε άχρηστο μεσάζοντα, ενώ η κοινωνία βρίσκεται

διαρκώς όλο και πιο εκτεθειμένη σε ενεργειακές κρίσεις.

Πέρα από τα επιδόματα και τη φορολογική πολιτική

Μια άλλη πολιτική απέναντι στο ζήτημα της φτώχειας, ενεργειακής και μη, δεν μπορεί να στηρίζεται αποκλειστικά στη φορολογική πολιτική. Προφανώς, η μείωση κάποιων φόρων και η φορολόγηση των υπερκερδών των ελίτ είναι μέτρα χρήσιμα, όμως δεν είναι πανάκεια. Η χώρα χρειάζεται να επενδύσει σε υποδομές, παλιές και νέες, που να επιτρέπουν μια σειρά από κινήσεις οι οποίες θα λειτουργούν αποσβεστικά σε τέτοιες κρίσεις.

Θα μπορούσαν να παρθούν διαφορετικά μέτρα αν, για παράδειγμα, η ΔΕΗ δεν ήταν ιδιωτική ή αν οι λιγνιτικές υποδομές δεν έκλειναν μέσα σε μια νύχτα, όπως το να μπει πλαφόν στην τιμή του ρεύματος ή να μην γίνονται διακοπές σε ενέργεια και νερό. Επιπλέον, ακόμη κι αν η τιμή των καυσίμων δεν μπορεί να ελεγχθεί πλήρως, δημόσιες συγκοινωνίες με φθινότερο εισιτήριο και πυκνότερα δρομολόγια θα μπορούσαν να απορροφήσουν μέρος του κόστους μετακίνησης. Το ίδιο ισχύει για το κοινωνικό κράτος: δημόσια στέγη, δωρεάν υγεία και παιδεία, δημοτικές υπηρεσίες, ώστε η ακρίβεια να μην μεταφέρεται ακέραια στους πολίτες.

«Το χειμώνα ετούτο άμα τον περπάσαμε», όπως λέει και το τραγούδι. Και θα τον περπάσουμε με επιδόματα, με πλαφόν-ευεργεσία των διυλιστηρίων, με επιστολές προς τις Βρυξέλλες. Το ερώτημα είναι με ποιο κόστος θα τον περπάσουμε, και ποιος θα το πληρώσει. Αυτό που δεν περνά, χωρίς σημαντικές αλλαγές, είναι μια μορφή διακυβέρνησης που διαχειρίζεται τη φτώχεια αντί να τη μειώνει, και που αφήνει τη χώρα και την κοινωνία να μπαίνουν σε κάθε επόμενο χειμώνα λίγο πιο εκτεθειμένες από τον προηγούμενο.